

YASHIL IQTISODIYOT SHAROITIDA LOGISTIKA TIZIMLARINI BARQAR RIVOJLANTIRISH YO'LLARI

Ahmedov Sheramat Umurxo'jayevich

Qarshi davlat texnika universiteti katta o'qituvchisi axmedovsheramat@gmail.com

Ergasheva Lobar Yashin qizi

Qarshi davlat texnika universiteti Iqtisodiyot yo'nalishi 4-bosqich talabasi

ergashevalobar845@gmail.com

Annotatsiya: Maqolada yashil iqtisodiyot sharoitida logistika tizimlarini barqaror rivojlantirish yo'llari tahlil qilingan. Logistika jarayonlarida ekologik toza texnologiyalarni joriy etish, transport va ombor tizimlarini optimallashtirish hamda raqamlashtirishning ahamiyati yoritilgan.

Kalit so'zlar: yashil iqtisodiyot, logistika tizimi, barqaror rivojlanish, yashil logistika, ekologik samaradorlik.

Abstract: The article analyzes the ways of sustainable development of logistics systems in the context of the green economy. The role of environmentally friendly technologies, optimization of transport and warehouse processes, and digital logistics in achieving sustainable development is highlighted.

Keywords: green economy, logistics system, sustainable development, green logistics, environmental efficiency.

Аннотация: В статье проанализированы пути устойчивого развития логистических систем в условиях зеленой экономики. Рассмотрены вопросы внедрения экологически чистых технологий, оптимизации транспортных и складских процессов, а также цифровизации логистики.

Ключевые слова: зеленая экономика, логистическая система, устойчивое развитие, зеленая логистика, экологическая эффективность.

KIRISH

So'nggi yillarda dunyo miqyosida ekologik muammolar keskinlashib, global iqlim o'zgarishi, tabiiy resurslarning kamayishi va atrof-muhit ifloslanishi iqtisodiy rivojlanishga jiddiy tahdid solmoqda. Ushbu sharoitda an'anaviy iqtisodiy rivojlanish modeli o'z samarasini yo'qotib, ekologik jihatdan mas'uliyatli bo'lgan yangi rivojlanish konsepsiyalariga ehtiyoj ortib bormoqda. Shunday konsepsiyalardan biri — yashil iqtisodiyot hisoblanadi.

Yashil iqtisodiyot sharoitida ishlab chiqarish, transport va logistika tizimlarini barqaror rivojlantirish alohida ahamiyat kasb etadi. Chunki logistika jarayonlari energiya iste'moli, yoqilg'i sarfi va chiqindilar hajmi bo'yicha iqtisodiyotning eng yirik sohalaridan biridir.

Statistik ma'lumotlarga ko'ra, global karbonat angidrid chiqindilarining salmoqli qismi transport-logistika faoliyati hissasiga to'g'ri keladi.

Shu bois logistika tizimlarini ekologik talablarga mos ravishda qayta tashkil etish muhim vazifa hisoblanadi.

Mazkur maqolaning maqsadi — yashil iqtisodiyot sharoitida logistika tizimlarini barqaror rivojlantirishning nazariy asoslari, amaliy yoʻnalishlari va istiqbollari kompleks tahlil qilishdan iborat.

1. YASHIL IQTISODIYOT TUSHUNCHASI VA UNING NAZARIY ASOSLARI

Yashil iqtisodiyot tushunchasi XX asr oxirlarida shakllanib, bugungi kunda barqaror rivojlanish konsepsiyasining ajralmas qismiga aylandi. BMT va Jahon banki talqiniga koʻra, yashil iqtisodiyot — bu iqtisodiy oʻsishni taʼminlagan holda ekologik xavfsizlikni saqlash, ijtimoiy tenglikni mustahkamlash va tabiiy resurslardan oqilona foydalanishga asoslangan iqtisodiy modeldir.

Yashil iqtisodiyotning asosiy tamoyillariga quyidagilar kiradi:

- resurslardan samarali va tejamkor foydalanish;
- qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanishni kengaytirish;
- chiqindilarni kamaytirish va qayta ishlash;
- ekologik xavfsiz texnologiyalarni joriy etish;
- uzoq muddatli iqtisodiy barqarorlikni taʼminlash.

Ushbu tamoyillar logistika tizimlariga bevosita taʼsir koʻrsatadi. Chunki logistika — bu xomashyo yetkazib berishdan tortib tayyor mahsulotni isteʼmolchiga yetkazishgacha boʻlgan barcha jarayonlarni qamrab oladi.

2. LOGISTIKA TIZIMLARINING YASHIL IQTISODIYOTDAGI OʻRNI

Logistika tizimlari yashil iqtisodiyot sharoitida strategik ahamiyatga ega. Transport, omborxona, qadoqlash va taʼminot zanjiri jarayonlarining ekologik samaradorligi umumiy iqtisodiy barqarorlikka taʼsir qiladi.

Anʼanaviy logistika tizimlarida:

- yoqilgʻi sarfi yuqori;
- atmosfera zararli gazlar chiqarilishi koʻp;
- qadoqlash materiallari ortiqcha ishlatiladi;
- chiqindilarni qayta ishlash darajasi past.

Yashil logistika esa ushbu muammolarni bartaraf etishga qaratilgan boʻlib, ekologik, iqtisodiy va ijtimoiy manfaatlarni uygʻunlashtiradi. Natijada logistika tizimi nafaqat xizmat koʻrsatuvchi soha, balki ekologik muvozanatni saqlovchi mexanizmga aylanadi.

3. LOGISTIKA TIZIMLARINI BARQAROR RIVOJLANTIRISHNING ASOSIY YOʻLLARI

3.1. Transport logistikasini ekologik optimallashtirish

Transport logistikasini yashillashtirish barqaror rivojlanishning asosiy yoʻnalishidir. Elektr, gibrid va gazda ishlovchi transport vositalaridan foydalanish yoqilgʻi sarfini kamaytirib, chiqindilarni qisqartiradi. Shuningdek, temiryoʻl va multimodal transportdan foydalanish avtomobil transportiga nisbatan ekologik jihatdan samaraliroq hisoblanadi.

3.2. Raqamli logistika va axborot texnologiyalari

Raqamlashtirish logistika jarayonlarining samaradorligini oshirishda muhim rol oʻynaydi. GPS monitoring, WMS, TMS va ERP tizimlari orqali:

- transport marshrutlari optimallashtiriladi;
- ortiqcha yurishlar kamaytiriladi;
- yoqilgʻi sarfi qisqaradi;

-ekologik yuklama pasayadi.

3.3. Ombor xo'jaligida yashil texnologiyalar

Energiya tejoychi yoritish tizimlari, quyosh panellari, avtomatlashtirilgan omborlar va "aqlli ombor" konsepsiyalari barqaror logistikaning muhim elementi hisoblanadi. Bu texnologiyalar energiya iste'molini kamaytirib, ekologik samaradorlikni oshiradi.

3.4. Qadoqlash va chiqindilarni boshqarish

Qayta ishlanadigan va biologik parchalanadigan qadoqlash materiallaridan foydalanish logistika tizimining ekologik ta'sirini sezilarli darajada kamaytiradi. "Yashil qadoqlash" konsepsiyasi chiqindilar hajmini qisqartirishga xizmat qiladi.

4. YASHIL LOGISTIKANING IQTISODIY VA IJTIMOIIY SAMARADORLIGI

Yashil logistika tizimlarini joriy etish dastlab qo'shimcha investitsiyalarni talab qilishi mumkin. Biroq uzoq muddatda yoqilg'i tejalishi, resurslardan samarali foydalanish va jarimalarning kamayishi hisobiga iqtisodiy foyda ta'minlanadi.

Shuningdek, yashil logistika:

yangi ish o'rinlarini yaratadi;

korxonalarning ijtimoiy mas'uliyatini oshiradi;

aholining ekologik madaniyatini yuksaltiradi.

5. O'ZBEKISTON SHAROITIDA YASHIL LOGISTIKANI RIVOJLANTIRISH ISTIQBOLLARI

O'zbekistonda yashil iqtisodiyotga o'tish bo'yicha qabul qilinayotgan davlat dasturlari logistika tizimlarini modernizatsiya qilish uchun keng imkoniyatlar yaratmoqda. Transport infratuzilmasini rivojlantirish, raqamli texnologiyalarni joriy etish va qayta tiklanadigan energiya manbalaridan foydalanish ushbu jarayonning muhim yo'nalishlaridir.

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, yashil iqtisodiyot sharoitida logistika tizimlarini barqaror rivojlantirish ekologik xavfsizlikni ta'minlash, iqtisodiy samaradorlikni oshirish va jamiyat farovonligini yuksaltirishga xizmat qiladi. Transport, ombor va ta'minot zanjirlarida yashil texnologiyalarni joriy etish orqali uzoq muddatli barqaror rivojlanishga erishish mumkin.